

Tillämpningen av personuppgiftslag (1998:204) vid Linköpings universitet

1. Från datalagen till personuppgiftslagen

Sedan den 1 oktober 2001 gäller personuppgiftslagen (PUL) från 1998 fullt ut vid Linköpings universitet (LiU). De särskilda övergångsbestämmelserna som medfört att 1973 års datalag kunnat tillämpas upphörde fr o m samma datum.

PUL gäller i princip alla automatiserade *behandlingar* av personuppgifter samt i vissa fall även manuella behandlingar av personuppgifter. Lagen är mer vidsträckt än datalagen och sätter den personliga integriteten i förgrunden. PUL åsyftar hanteringen av personuppgifter oavsett om det avser text, bild eller ljud rörande fysiska personer som är i livet. Lagen innehåller dock ett antal *undantag*, vilka särskilt måste framhållas:

- Bestämmelser i *andra särskilda författningar* som avser behandling av personuppgifter gäller före PUL. Härmed avses t ex den lagstiftning som reglerar det statliga personadressregistret (SPAR) och bestämmelserna om vårdregister samt de före-skrifter som gäller för LADOK (se vidare under punkt 3.1 nedan, avsnitt C).
- PUL kan inte tillämpas om det strider mot *Tryckfrihetsförordningen eller Yttrandefrihetsgrundlagen* och i fråga om tillämpningen av offentlighetsprincipen. Bestämmelserna hindrar inte att LiU *arkiverar och bevarar* allmänna handlingar eller att arkivmaterial tas om hand för arkivering.
- PUL gäller delvis inte (säkerhetsbestämmelserna gäller) för *rent privat behandling av personuppgifter* eller om behandlingen sker i *konstnärlig, journalistisk eller litterär verksamhet*. Som exempel på journalistisk verksamhet vid LiU kan nämnas LiU Nytt och LiU Magasin. Det kan dock inte uteslutas att det kan finnas andra behandlingar vid LiU som kan anses utgöra journalistisk verksamhet.

PUL ställer inte något krav på licens eller tillstånd från Datainspektionen för att få behandla personuppgifter. Däremot skall för LiUs del i vissa fall en särskild anmälan om viss behandling *anmälas till LiUs personuppgiftsombud – PUO* (se punkt 4 nedan). Datainspektionen arbetar huvudsakligen som tillsynsmyndighet, men måste i särskilda fall anlitas för förhandskontroll.

Från och med den 1 januari 2004 gäller nya bestämmelser (lag om etikprövning som avser människor) av betydelse för hantering av personuppgifter inom ramen för *forskningsprojekt* (se punkt 3.3.2 nedan).

2 Konsekvenser för Linköpings universitet

PUL innebär i korthet följande för universitetet som registeransvarig:

- Alla behandlingar av personuppgifter måste vara tillåtna enligt PUL. En redovisning av tillåtna behandlingar som inte kräver särskild anmälan lämnas under punkt 3.1 nedan, avsnitten A – C.
- Samtliga licenser, tillstånd och föreskrifter som Datasinspektionen meddelat med stöd av datalagen *upphörde* att gälla fr o m den 1 oktober 2001.
- I den mån enhet inom LiU hanterat personuppgifter för forskningsändamål med stöd av tidigare beviljad särskild licens eller tillstånd från Datasinspektionen skall enheten bedöma huruvida anmälan om sk förhandskontroll till Datasinspektionen eller anmälan till den regionala nämnden för etikprövning skall ske (se vidare punkt 3.3. nedan).
- Samtliga enheter skall fortlöpande hålla PUO underrättad om när anmälda behandlingar av personuppgifter *upphör*.
- Samtliga enheter inom LiU skall till de personer, vars personuppgifter samlas in för behandling, *lämna information* till de registrerade i den utsträckning lagen anger. Det kan gälla såväl information som skall lämnas självant som information som skall lämnas efter ansökan (se vidare under punkt 5 nedan).

3. Viktiga bestämmelser i PUL

Behandlingen av personuppgifter – vanligen med datorstöd – måste vara tillåten enligt lagen för att få utföras. PUL åsyftar inte enbart formella register utan även t ex behandling i dator av personuppgifter i löpande text.

3.1 Samtycke

Tillåtna behandlingar av personuppgifter är alla sådana, där de registrerade lämnat sitt *samttycke* enligt 15 § PUL . Med samtycke avses varje slag av frivillig, särskild och otvetydig viljeyttring från den enskildes sida. Föreligger samtycke har enhet inom universitetet enligt lagen en vidsträckt rätt att hantera personregister av olika slag – alltså även i fall då fråga är om känsliga personuppgifter (såsom uppgifter som rör hälsa eller sexualliv eller som avslöjar etniskt ursprung, politisk åskådning eller religiös övertygelse). Observera att den registrerade alltid kan ta tillbaka sitt samtycke.

Undantag från kravet på samtycke

Även om berörda personer inte lämnat särskilt samtycke får behandling av personuppgifter ske enligt 10§ PUL, under förutsättning att *behandlingen bedöms som nödvändig*:

- vid myndighetsutövning (t ex vid handläggningen av ärenden hos disciplinnämnden eller personalansvarsnämnden vid LiU)

- om syftet är att LiU skall kunna fullgöra en rättslig skyldighet (t ex vid upprättandet av turordningslistor i samband med uppsägning av anställda)
- om avtal med den registrerade skall kunna fullgöras (jfr LiUs överenskommelse om registrering av s k alumner)
- om vitala intressen för *den registrerade* skall kunna skyddas
- om en arbetsuppgift av *allmänt intresse* skall kunna utföras (t ex arkivering, forskning eller framställning av statistik)
- eller när LiUs berättigade intresse av behandlingen väger tyngre än risken att kränka den personliga integriteten hos den registrerade

Nödvändighetskravet i dessa sammanhang innebär främst att behandlingen i fråga inte bedöms kunna ersättas med andra åtgärder, t ex genom hantering av helt avidentifierade uppgifter.

Personuppgifter rörande anställda och studenter vid Linköpings universitet får oberoende av samtycke eller anmälan till PUO behandlas i följande fall:

A. Allmänna administrativa register

Vid universitetets centrala enheter samt vid samtliga institutioner och arbetsenheter finns diverse allmänna administrativa register där personuppgifter av låg dignitet behandlas. Som exempel på sådana register kan nämnas:

- Telefonlistor/kataloger över universitetets organisation och personal
- Deltagare i beslutande och andra organ
- Distributionslistor, utsändningslistor och liknande till anställda och studerande
- Distributionslistor, utsändningslistor och liknande till personer som anmält sin önskan att få visst material såsom tidningar, protokoll, uppsatser mm.
- Kaffebrödslistor
- Förteckningar över gruppindelningar, kursdeltagare etc för studenter.

Personuppgift rörande namn, arbetsadress, arbetstelefon och e-postadress får också publiceras på Internet. Publicering av fotografi utvisande identifierbar fysisk person förutsätter dock den enskildes samtycke.

B. Personadministrativa system

Det personaladministrativa datasystemet vid Linköpings universitet består av dels lönesystemet HR-PLUS/LÖN, dels dess stödsystem för hantering av reseräkningar, anställningsärenden, löneförhandlingar mm. Systemet används på såväl central som lokal nivå vid universitetet för beräkning och utbetalning av löner och andra avtalsreglerade förmåner, beräkning och inbetalning av skatt samt rapportering till RSV, SPV med flera myndigheter som skall ha individuella eller statistiska uppgifter rörande universitetets personal. Systemet

används därtill för framtagning av olika statistik som tjänar som underlag för budgetarbete, löneförhandlingar mm.

Vid anställningstillfället (motsvarande) skall dock vederbörande informeras enligt 25 § PUL om att personuppgiftsbehandling kommer att ske med ADB samt omfattningen av denna samt rätten till information enligt 26 § PUL .

Beträffande redan anställda skall motsvarande information lämnas minst årligen. Detta kan ske med lönebesked motsv, genom information i personaltidning eller på annat sätt som med säkerhet når alla anställda.

Observera dock att om data ur systemet kompletteras genom att uppgifter tillförs från enskild, myndighet eller företag utanför universitetet så skapas därmed ett nytt register som måste tillståndsprövas enligt PUL.

C. Studerandeadministrativa system (LADOK-systemet)

Det studieadministrativa datasystemet LADOK förs vid Linköpings universitet med stöd av förordningen (1993:1153) om redovisning av studier mm vid universitet och högskolor. Enligt förordningen gäller bl a följande.

1. Allmänna bestämmelser

Varje högskola skall dokumentera uppgifter om dem som ansöker till utbildning vid högskolan, om dem som antas till utbildning samt föra ett studieregister och där ange uppgifterna individuellt för varje student. Registret får föras med hjälp av automatisk databehandling.

2. Ändamålet med registret

Ändamålet med registret är att säkra att uppgifter om sökande till utbildning, genomgångna studier, betyg över utbildningar och examina bevaras. Registret skall vidare ligga till grund för uppföljning och utvärdering, för administration inom resp högskola, för statistik samt för beslut om resurstilldelning. Registret får användas även för forskning.

Användningen av LADOK-systemet grundar sig således på föreskrifter i en särskild förordning och kräver därmed – jfr 3 § 3 st personuppgiftsförordningen – inte någon särskild tillståndsprövning enligt PUL. Något krav på samtycke från enskild student gäller alltså inte.

Som framgår av ändamålet med registret kan LADOK-systemet användas för administrativa uppgifter inom relativt vida ramar inom universitetet, såväl centralt som vid institutioner och andra arbetsenheter. Uppgifter ur LADOK kan således användas för upprätta kurslistor, utsändningslistor av olika slag, kurs- och grupprelaterade sammanställningar mm utan att särskilt tillstånd jämligt PUL eller anmälan till PUO behöver göras. Uppgifter ur LADOK används också som underlag för tilldelning av epost- och andra datorbehörigheter såsom Studentportalen liksom för upprättande av låntagarkonto till universitetsbiblioteket och tilldelning av passerkort mm.

I samband med första gången student antas och registreras vid universitetet skall Gemensamma förvaltningen tillse att information lämnas om vad som gäller för behandlingen av personuppgifter med stöd av LADOK.

Denna information skall innehålla upplysning om att bestämmelser om registren finns i förordningen och skall ha samma omfattning som informationen jämlikt 25 § PUL. Den studerande skall vidare informeras om sin rätt att få information efter ansökan jämlikt 26 § PUL.

Redan antagna studenter skall fortlöpande informeras enligt ovan, lämpligen vid tentamensanmälan, i studentportalen eller i studentkatalogen.

Observera att personnummer skall användas restriktivt, speciellt beträffande uppgifter som publiceras offentligt. Som exempel kan anges att personnummer inte får anges på de resultatlistor över prov som anslås på inst anslagstavlor.

Observera vidare att om data ur LADOK kompletteras genom att uppgifter tillförs utifrån så skapas därmed ett nytt register som måste tillståndsprövas enligt PULs bestämmelser.

3.2 Behandling av känsliga personuppgifter

Behandling av personuppgifter som avslöjar ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse samt medlemskap i fackförening är i princip förbjuden enligt PUL. Detsamma gäller behandling av personuppgifter som rör hälsa eller sexualliv. Såsom framgått ovan gäller detta förbud inte om den registrerade lämnat sitt uttryckliga samtycke.

Undantag från detta förbud gäller även i följande fall:

- när personuppgifterna på ett tydligt sätt offentliggörs av den registrerade
- när behandlingen är nödvändig för att LiU skall kunna fullgöra sina skyldigheter/utöva rättigheter enligt arbetsrätten
- när behandlingen är nödvändig för att skydda vitala intressen hos den registrerade eller någon annan och den registrerade inte kan lämna sitt samtycke (t ex pga sjukdom eller akut skada)
- när behandlingen är nödvändig för att göra gällande eller försvara rättsliga anspråk
- vid behandling av personuppgifter inom ideella organisationer (t ex studentkårerna och de fackliga organisationerna vid LiU)
- inom hälso- och sjukvården
- inom vissa forskningsprojekt och för vissa statistikändamål (se nedan under punkt 3.3).

3.3 Särskilt om behandling av personuppgifter för forsknings- och statistikändamål

3.3.1 Allmänt

Behandling av personuppgifter – även beträffande känsliga personuppgifter – är som framgått tillåtna enligt PUL för alla slags lagenliga ändamål om de registrerade lämnar sitt uttryckliga samtycke därtill. Vidare torde i flertalet fall behandling av icke-känsliga personuppgifter för forsknings- och statistikändamål vara tillåtna, i den mån det bedöms nödvändigt.

Behandling av *känsliga* personuppgifter för *forskningsändamål* får dessutom ske *utan den registrerades samtycke* efter *godkännande av den regionala nämnden för etikprövning*.

Behandling av personuppgifter om genetiska anlag som framkommit efter genetisk undersökning skall dock *alltid* (dvs även i fall där samtycke lämnats eller anmälan till den regionala nämnden för etikprövning gjorts) anmälas till Datainspektionen för s k förhandskontroll – se punkt 3.3.2 nedan.

Observera att behandling av personuppgifter för forskningsändamål skall anmälas till PUO, utom i de fall ansökan skall lämnas till den regionala nämnden för etikprövning - jfr punkt 3.3.2 nedan.

Behandling av *känsliga* personuppgifter för *statistikändamål* får dessutom ske *utan den registrerades samtycke*, om behandlingen är nödvändig på sätt som sägs i 10 § PUL (se punkt 3.1 ovan) *och* om samhällsintresset av det statistikprojekt där behandlingen ingår klart väger över den risk för otillbörligt intrång i enskildas personliga integritet som behandlingen kan innebära.

Observera att behandling av personuppgifter för statistikändamål skall anmälas till PUO.

3.3.2 Prövning av den regionala nämnden för etikprövning och förhandskontroll av Datainspektionen

Skall en forskningsstudie, som innebär behandling av känsliga personuppgifter, genomföras utan forskningspersonernas uttryckliga samtycke krävs sedan den 1 januari 2004 att studien först har godkänts vid en prövning enligt lag (2003:460) om etikprövning som avser människor. Samma sak gäller bland annat om forskningen innebär behandling av personuppgifter om lagöverträdelse som innefattar brott, domar i brottmål, straffprocessuella tvångsmedel eller administrativa frihetsberövanden, ett fysiskt ingrepp på forskningspersonen, bedrivs enligt en metod som syftar till att påverka en människa fysiskt eller psykiskt eller avser studier på biologiskt material som har tagits från en levande människa och kan härledas till denna människa.

Etikprövningslagen och den ändring som vid årsskiftet 2003/2004 intagits i PUL har medfört att den möjlighet som den som ansvarat för forskningen hittills har haft att själv tillämpa avvägningsnormen i 19 § första stycket PUL har tagits bort. Grunderna för denna avvägningsnorm som hittills funnits har istället förts in i 9 och 10 §§ etikprövningslagen och det är numera *de regionala nämnderna för etikprövning av forskning* som skall göra bedömningen enligt avvägningsnormen. Anmälan till den regionala nämnden för etikprövning sker i enlighet med dess fastlagda rutiner och på av nämnden anvisad blankett.

Till anmälningsblanketten till den regionala nämnden för etikprövning skall bifogas LiUs lokala anmälningsblankett nr 1 (se bifogade anmälningsblanketter).

Vid sådana forskningsprojekt som - oavsett om samtycke föreligger eller ej – innebär en behandling av personuppgifter om genetiska anlag som framkommit efter genetisk undersökning skall förhandskontroll ske av behandlingen av känsliga personuppgifter. En sådan särskild *ansökan om förhandskontroll hos Datainspektionen* skall göras av forskningsansvarig senast tre veckor före det att behandlingen av personuppgifterna inleds.

Sammanfattningsvis gäller således följande:

- 1. Vid behandling av personuppgifter om genetiska anlag som har kommit fram efter genetisk undersökning krävs både anmälan för förhandskontroll till Datainspektionen och godkännande vid en prövning av den regionala nämnden för etikprövning, oavsett om samtycke till behandlingen skall inhämtas eller inte.***
- 2. Vid behandling av känsliga personuppgifter utan forskningspersonernas uttryckliga samtycke krävs endast ansökan till och godkännande av den regionala nämnden för etikprövning.***

Utförlig information om den regionala etikprövningsnämnden, dess rutiner och i vilka övriga fall etikprövning krävs finns på www.forskningsetikprovning.se

3.4 Överföring av personuppgifter till annat land

PUL förbjuder i princip överförande av personuppgifter till länder utanför EU/EES-området . Liksom i andra sammanhang bryter den registrerades samtycke detta förbud. Sedan år 2000 kan vidare uppenbart harmlösa personuppgifter – t ex namn, befattning, arbetstelefon och e-postadress över LiU-anställda - publiceras på Internet (och därmed även internationellt) utan krav på samtycke från de registrerade. Undantag i övrigt prövas i det enskilda fallet i samråd med PUO.

3.5 Nämnd- och styrelseprotokoll på Internet

De principer som gäller för kommuner och landsting i enlighet med personuppgiftsförordningen (1998:1191) gäller som *riktlinjer* även vid LiU. Detta innebär att vissa personuppgifter som ingår i justerade protokoll får läggas ut öppet på Internet. Huvudregeln är att uppgifter som direkt pekar ut den registrerade inte får publiceras. Detta förbud gäller dock inte personuppgifter som rör en *ledamot eller föredragande* när det gäller hans eller hennes uppdrag. Förbudet gäller inte heller om övriga personuppgifter som rör den registrerade inte är känsliga personuppgifter eller personuppgifter om lagöverträdelse, *och* det saknas skäl att anta att det finns risk för att den registrerades personliga integritet kränks genom publiceringen.

Personnummer får dock aldrig publiceras på Internet.

Observera att grundreglerna för att få behandla personuppgifterna naturligtvis alltid måste vara uppfyllda för att publiceringen skall vara acceptabel och kontrollera alltid att inga känsliga eller kränkande uppgifter läggs ut.

3.6 Personnummer

Uppgifter om personnummer får – utan samtycke – behandlas bara när det är klart motiverat med hänsyn till ändamålet med behandlingen (t ex journalföring inom hälso- och sjukvård), vikten av en säker identifiering (t ex beträffande att betala ut rätt lön till rätt individ i ett lönesystem eller att registrera ett korrekt studieresultat för rätt individ i LADOK) eller något annat beaktansvärt skäl. PULs bestämmelser (22§) motsvarar tidigare bestämmelser i datalagen – med tillägget att personnummer givetvis alltid får behandlas efter samtycke. Enligt datainspektionen kan tillämpningen av datalagen i denna del ofta läggas till grund för bedömning även enligt PUL.

Observera att personnummer skall användas restriktivt, speciellt beträffande uppgifter som publiceras offentligt. Som exempel kan anges att personnummer inte får anges på de resultatlistor över prov som anslås på institutioners anslagstavlor.

4. Personuppgiftsombudet (PUO)

LiU har redan hösten 1998 inrättat en funktion som personuppgiftsombud – s k PUO. Härigenom befrias LiUs enheter i stor utsträckning från att särskilt anmäla olika behandlingar av personuppgifter till Datainspektionen. *Sådana anmälningar skall lämnas till PUO vars övergripande uppgift är att se till att personuppgifter inom LiU behandlas på ett korrekt och lagligt sätt.*

Rektors stab vid Linköpings universitet är ansvarig enhet för PUO-funktionen. Prefekt/ enhetschef ansvarar för att behandlingar av personuppgifter fortlöpande och skriftligen anmäls till PUO, Hus Origo, Linköpings universitet. *Vid anmälan skall användas någon av bifogade anmälningssblanketter (1 – 3).* I enlighet med vad som framgått under punkt 3.1 ovan krävs inte någon anmälan av sådana behandlingar av personuppgifter som ryms under avsnitten A – C.

PUOs arbetsuppgifter omfattar att på ett självständig sätt:

- utöva tillsyn över LiUs olika enheters behandling av personuppgifter
- anmäla av brister i efterlevandet av lagen till Datainspektionen samt i övrigt samråda med denna
- föra förteckning av de behandlingar av personuppgifter som genomförs inom LiU
- hjälpa registrerade att få rättelse

5. Informationsansvar enligt PUL

PUL medför ett omfattande informationsansvar för enheter inom LiU vid behandling av personuppgifter. I korthet gäller följande.

5.1 Information som skall lämnas ut självmant

När personuppgifter samlas in direkt från de som skall registreras skall information om behandlingen lämnas till de registrerade *i anslutning till insamlingen*. Med insamling avses samtliga möjliga tillvägagångssätt genom vilka enskilda kan lämna uppgifter om sig själva.

När personuppgifter samlas in från någon annan källa än den enskilde individen (t ex genom samkörning av olika register eller från media eller webben) skall information i regel lämnas till de registrerade när (de nya) uppgifterna *registeras*.

Om information om behandlingen en gång har lämnats, behöver ny information inte lämnas för det fall de insamlade personuppgifterna används för nya ändamål som inte är oförenligt med de som ursprungligen gällt för insamlingen. Jfr vidare vad som anges under punkt 3.1 ovan, avsnitten A – C.

Undantag

Information till de registrerade behöver inte lämnas:

- beträffande sådana behandlingar av personuppgifter som de registrerade redan känner till
- om det finns bestämmelser om behandlingen i annan lag eller författning
- vid behandling av personuppgifter för forskning- och statistikändamål enligt 19§ PUL, om uppgifterna inhämtas från annat håll än från den registrerade själv, dock under förutsättning att den regionala nämnden för etikprövning inte beslutat annat – t ex beträffande s k registerstudier avseende uppgifter ur patientjournaler.
- om det visar sig omöjligt eller om det skulle innebära en oproportionerligt stor arbetsinsats att informera om behandlingen av personuppgifterna. Vid en avvägning kan här bl a beaktas om vilka *andra åtgärder* som registeransvarig genomför – t ex med annonsering, informationsbroschyrer eller webbinformation – för att informera om behandlingen.

5.2 Information som skall lämnas efter ansökan

Samtliga enheter inom universitetet är i enlighet med 26§ PUL skyldiga att en gång per kalenderår gratis lämna envar fysisk person som ansöker härom besked om personuppgifter som rör den sökande behandlas enligt PUL eller inte. Ansökan skall vara skriftlig och vara undertecknad av den sökande själv.

6. Säkerhet och rättelser

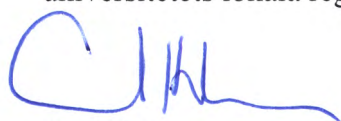
Systemägare inom Linköpings universitet skall vidta lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder för att skydda de personuppgifter som behandlas (31§ PUL). På begäran av enskild registrerad skall systemägare snarast *rätta, blockera eller utplåna sådana personuppgifter som inte har behandlats i enlighet med PUL* eller tillhörande föreskrifter. Systemägare skall också i sådana situationer i förekommande fall underrätta tredje man till vilken uppgifterna har lämnats ut om företagna rättelser, under förutsättning att den registrerade begär det eller om mer betydande skala eller olägenhet för den registrerade skulle kunna undvikas genom en underrättelse (28§ PUL).

7. Särskilt om skadestånd och straff

Berörd enhet inom universitetet skall ersätta den registrerade för skada och kränkning av den personliga integriteten som en behandling av personuppgifter i strid med PUL har orsakat (48 §). Ansvarig person inom universitetet – i första hand berörd enhetschef, eller den som annars enligt delegation särskilt handhar frågor enligt PUL – kan dömas till böter eller fängelse i högst två år om man uppsåtligt eller av oaktsamhet t ex behandlar känsliga personuppgifter i strid med PUL eller lämnar osanna uppgifter i information riktad till registrerade (49§).

8. Övrigt

Detta beslut utgör i sina delar förteckning över behandlingar av personuppgifter vid LiU (se punkt 3.1, avsnitten A-C). Beslutet ersätter vidare tidigare utfärdat beslut från den 24 oktober 2002, dnr 1474/02-14, vilken skall avföras från LiUs hemsida. Beslutet skall införas i universitetets lokala regelsamling.

Curt Karlsson
Universitetsdirektör

Christina Helmér
Universitetsjurist

Bifogas:

Anmälningssblankett 1- Bilaga till ansökan om etisk prövning i den regionala nämnden för etikprövning (EPN) som avser beskrivning av ADB-register och behandlingar enligt personuppgiftslagen i forskningssyfte som skall prövas av EPN.

Anmälningssblankett 2 - Anmälan till personuppgiftsombudet (PUO) av ADB-register och behandlingar enligt personuppgiftslagen dels för forskningsändamål som inte skall etikprövas av den regionala nämnden för etikprövning, dels för övriga behandlingar, t.ex. inom administrationen.

Anmälningssblankett 3 - Blankett för upphörandeanmälan av personregister eller databehandling enligt personuppgiftslagen.